

Др Дејан Ђокић, ванредни професор,
Голдсмитс колеџ Лондонског универзитета
Велика Британија

Несебично је делио своје знање¹

Андреј Митровић је био најзначајнији српски модерни историчар. Његове студије о Србији у Првом светском рату и о међународном положају Србије и Југославије на почетку 20. века остају непревазиђене, попут дела Слободана Јовановића о Србији 19. века. Да је само објавио радове из политичко-дипломатске историје био би запамћен као један од водећих југословенских историчара. Али, професор Митровић, који је каријеру провео на Филозофском факултету БУ, стално је стремио новим сазнањима, често у дијалогу с другим наукама. Био је врсни познавалац књижевности, посебно дела Томаса Мана, и европске уметности, што се види из многих његових радова. У одличном говору на промоцији Митровићеве књиге интервјуа (недавно објављеном у књизи *Рушевине и зидови*), Алекса Ђилас је приметио да Митровићеви радови показују како „разумско и поетско не само да нису у супротности и сукобу, већ да је сасвим природно што су Клио, муза историје, и музе поезије (посебно Калиопа, епске поезије, и Мелпомена, трагичне и лирске) рођене сестре“. У својој „униформи“ од фармерица и спортских патика, препешачио је многе европске градове, у потрази за споменицима, књижарама, галеријама, новим открићима. Сећам се одлазака у лондонске музеје где би се задржавао испред слика и бележио нешто у блок, хемијском оловком марке „Биц“ од које се није одвајао. Био је историчар који је сматрао архиве неопходним, али недовољним изворима знања. Био је неформалан, приступачан, скроман и једноставно бриљантан.

Његови пионирски радови о филозофији историје, написани у виду разговора с музом Клио, остају релевантни (овом темом се у Србији бавио још само Иван Ђурић). Писао је негованим, јасним стилем, а било му је важно да књиге изгледају лепо и имају занимљиве наслове. Године 1974. је објавио *Време нетрпељивих*, историју међуратне Европе, и у шали говорио да је то учинио двадесет година пре него што је Ерик Хобсбом, историчар кога је изузетно ценио, написао *Доба екстрема*, познату историју 20. века. Када се једна Андрејева и Љубинкина посета Лондону поклопила са Ериковим јавним предавањем, организовао сам да одемо заједно. Централноевропски интелектуалци и левичари; било је доста сличности између двојице историчара. Национална историја им је

---

¹ *Novi Magazin*, 29.08.2013, стр. 27-28.

била тесна, или су је, у Андрејевом случају, проучавали у контексту политичке, друштвено-економске и културне историје Европе. Да је Митровић живео на западу и писао на енглеском, верујем да би његови радови били сврставани уз Хобсбомове.

Основао је Катедру за општу савремену историју и Удружење за друштвену историју и *Годишњак*, часопис удружења. Поред бројних признања у земљи и (дописног) чланства САНУ и ЦАНУ, добио је две изузетно вредне међународне награде: Хердерову, за допринос историографији и медаљу „Константин Јиречек” Друштва за југоисточну Европу из Минхена. У Немачкој је објављен зборник радова поводом његовог 70. рођендана, а у истој земљи се додељује годишња награда за најбољи докторат о југословенској историји која носи његово име. Неколико Митровићевих радова је преведено на енглески, укључујући историју Србије у Првом светском рату и поглавље о југословенском питању током рата и Конференције мира, које је написао за зборник који сам приредио.

Андреј је несебично делио своје знање с колегама и студентима, којима су врата његовог стана увек била отворена, као и кабинет на петом спрату Филозофског факултета. Био је исувише велики историчар и човек да не би био оштар критичар српског национализма и српских елита, и да би видео само негативну страну српске историје; осуђивао је и остале (анти)југословенске национализме. Сматрао је да је за историографију погубно да буде у изолацији, па током 90-их обезбеђује стране стипендије својим студентима и доводи колеге из Аустрије и Немачке, али и осталих бивших југословенских република. Отвара врата српске историографије Стевану Павловићу и Трајану Стојановићу, двојици еминентних историчара Балкана српског порекла из Британије, односно Америке.

Упознао сам га 1998. по Павловићевој препоруци и убрзо су ме Љубинка и он примили у круг својих пријатеља. После једног разговора о британској историографији позвао ме је да на Филозофском факултету одржим предавање о дебати између кембрицког историчара Ричарда Еванса и групе аутора који су критиковали историјски метод са постструктуралистичких позиција. Хтео је да предавање објави у *Годишњаку*, али сам сматрао да није довољно добро, с чим се није слагао, благо критикујући моју, по њему, претерану скромност. Волео је да разговара о енглеском фудбалу, иако ми је „замерао“ што навијам за Арсенал а не „његов“ Манчестер Јунајтед (у Југославији је навијао за загребачки Динамо), и о кошарци, коју смо обојица играли као средњошколци у Крагујевцу, односно Јагодини.

Последњих година се повукао због тешке болести. Љубинка је била уз њега сваког дана, до последњег дана. Његова Буба, његова највећа муза.